

TOPLUM VE KİMLİK DERGİSİ
Journal of Society and Identity

**“Wolfgang Reinhard, Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze”, Kitap
Değerlendirmesi, Runik Kitap, 2025**

**“Wolfgang Reinhard, Geschichte Des Modernen Staates-Von den Anfängen his zur
Gegenwart”, Book Review, Runik Publishing, 2025**

Ertuğrul YAZAR ^a

Öz

Wolfgang Reinhard’ın “Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze” adlı eser, 2007 yılında Almanya’da yayımlanmış ve 2025 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Yazarın temel iddiası ve eserin ana teması Avrupa’nın devleti icat/keşif ettiğidir. Yazar bu eserinde, modern devletin tarihini başlangıcından günümüze kadar kapsamlı, tutarlı, özlü, akıcı bir dille ve özgün bir surette ele almaktadır. Okuyucular bu eserde, disiplinlerarası bir yaklaşımla devletin tarihsel kökenleri, yapısı, büyüme süreci, dönüşümü ve çöküşü sürecini bulmaktadır. Yazar; i. modern devletin Avrupa’daki özgül tarihsel ve kültürel koşullardan doğduğunu, ii. savaş-maliye-bürokrasi döngüsü, hukuksallaşma, sembolik pratikler ve siyasal kültür süreçlerinin etkileşimi sayesinde Avrupa’da dönüşerek büyüdüğünü, iii. bu süreçte soylular ve kiliseler gibi siyasi rakiplerini boyunduruk altına aldığını, iv. meşruiyet ve egemenlik aşınması üzerinden kutuplaşmış bir toplum oluştuğunu ve v. egemenliğin erozyona uğramasıyla beraber devletin çöküş sürecine girdiğini tarihsel bir perspektifle açıklamıştır. Eserin, devlet kuramları

^a Dr., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, yazarertugrul@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2508-1201

Bu makaleye atıf için / To cite this article: Yazar, E. (2026). “Wolfgang Reinhard, Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze” Kitap Değerlendirmesi, Toplum ve Kimlik Dergisi, 3(1), 187-198. Doi: 10.5281/zenodo.18451615

Geliş Tarihi (Received): 22.09.2025 / Kabul Tarihi (Accepted): 10.12.2025

çalışan araştırmacılar ve ilgililer için giriş niteliğinde temel bir eser olduğu ve yeni çalışmalara ilham kaynağı olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Wolfgang Reinhard, modern devlet, modern devletin yükselişi ve çöküşü, uluslararası insan hakları hukuku

Abstract

The book named “Geschichte Des Modernen Staates-Von den Anfiingen his zur Gegenwart” of Wolfgang Reinhard was published in Germany in 2007 and was translated into Turkish in 2025. The fundamental claim of the author and the main theme of the book is that Europe invented/discovered the state. In this work, the author comprehensively, consistently, concisely, and fluently explores the history of the modern state from its inception to the present day, employing a distinctive language. Readers explore the historical origins, structure, rise process, transformation, and decline of the state through an interdisciplinary approach. The author explains from a historical perspective that: *i.* the modern state emerged from specific historical and cultural conditions in Europe; *ii.* it transformed and grew in Europe through the interaction of the war-finance-bureaucracy cycle, legalization, symbolic practices, and political culture processes; *iii.* in this process, it subjugated political rivals such as the nobility and the churches; *iv.* a polarized society emerged through the erosion of legitimacy and sovereignty; and *v.* the state entered a period of decline with the erosion of sovereignty. The work is considered a fundamental introductory work for researchers and those interested in state theories and will inspire new studies.

Keywords: Wolfgang Reinhard, modern state, rise and decline of the modern state, international human rights law.

1. Giriş

Tanıtımı ve kritiği yapılacak olan “Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze (Geschichte Des Modernen Staates-Von den Anfiingen his zur Gegenwart)” adlı kitabın yazarı Prof. Dr. Wolfgang Reinhard, Freiburg Üniversitesi’nde fahri modern tarih profesörü ve Erfurt’taki Max Weber Merkezi’nin seçilmiş öğretim üyesidir. 1937 doğumlu olan yazar 1963 yılında Freiburg Üniversitesi’nde tarih alanında doktora derecesi almış olup akademik çalışmalarının ardından 1977 yılında Augsburg Üniversitesi’nde erken modern tarih profesörü

ve 1990 yılında da Freiburg Üniversitesi'nde de modern tarih profesörü olmuştur. Yazarın temel çalışma alanları; 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'nın din tarihi, devlet iktidarı tarihi, tarihsel antropoloji ve 1415-2015 yılları arasında Avrupa'nın yayılma tarihidir (The British Academy, t.y.).

Yazar, monarşi ve devlet iktidarı, yöneticilerin ve kurumların yapısı, iktidar araçları ve siyaseti, modernite, kurumsal kültür, diplomasi, kriz ve dönüşüm temaları üzerine kurduğu ve Avrupa'nın başlangıçtan günümüze karşılaştırmalı anayasal tarihini incelediği “Geschichte der Staatsgewalt” adlı ödüllü eserinin sentetik bir özeti niteliğinde bu eseri hazırlamış ve 2007 yılında Münih'te yayımlamıştır. Eser, Türkçe yayım haklarının alınmasının akabinde Tuna Sena Kara tarafından çevrilmiş ve 2025 yılının Eylül ayında Runik Kitap tarafından basılmıştır (Reinhard, 2007: 1-6).

2. Eser İçeriği ve Kritiği

Tanıtımı ve kritiği yapılacak olan “Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze (Geschichte Des Modernen Staates-Von den Anfängen his zur Gegenwart)” adlı kitabın yazarı Prof. Dr. Wolfgang Reinhard, Freiburg Üniversitesi'nde fahri modern tarih profesörü ve Erfurt'taki Max Weber Merkezi'nin seçilmiş öğretim üyesidir. 1937 doğumlu olan yazar 1963 yılında Freiburg Üniversitesi'nde tarih alanında doktora derecesi almış olup akademik çalışmalarının ardından 1977 yılında Augsburg Üniversitesi'nde erken modern tarih profesörü ve 1990 yılında da Freiburg Üniversitesi'nde de modern tarih profesörü olmuştur. Yazarın temel çalışma alanları; 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'nın din tarihi, devlet iktidarı tarihi, tarihsel antropoloji ve 1415-2015 yılları arasında Avrupa'nın yayılma tarihidir (The British Academy, t.y.).

Yazar, monarşi ve devlet iktidarı, yöneticilerin ve kurumların yapısı, iktidar araçları ve siyaseti, modernite, kurumsal kültür, diplomasi, kriz ve dönüşüm temaları üzerine kurduğu ve Avrupa'nın başlangıçtan günümüze karşılaştırmalı anayasal tarihini incelediği “Geschichte der Staatsgewalt”¹ adlı ödüllü eserinin sentetik bir özeti niteliğinde bu eseri hazırlamış ve 2007 yılında Münih'te yayımlamıştır. Eser, Türkçe yayım haklarının alınmasının akabinde Tuna

¹ “Devlet İktidarının Tarihi” olarak da anılan yayının içindekiler kısmı için Bkz. <https://www.gbv.de/dms/hebis-mainz/toc/074529293.pdf> Wolfgang Reinhard (2007). Geschichte der Staatsgewalt: Eine vergleichende, Verfassungsgeschichte Europas von den Anfängen bis zur Gegenwart.

Sena Kara tarafından çevrilmiş ve 2025 yılının Eylül ayında Runik Kitap tarafından basılmıştır (Reinhard, 2007: 1-6).

Yazar bu yayınında, modern devletin oluşumunu, yükselişini ve düşüşünü “*Modern devlet nasıl doğdu, nasıl dönüştü ve yükseldi ve hâlâ bir geleceği var mı?*” sorusu üzerinden incelemektedir. Eserin Türkçe arka kapağında bu süreç şu sözlerle aktarılmış: “*Modern Devletin Tarihi, yalnızca geçmişi değil, devletin bugünkü sınırlarını ve yarının olasılıklarını da sorgulayan çarpıcı bir bakış sunuyor.*”

Yazar eserini kaleme alırken tarih, insan hakları hukuku, uluslararası ilişkiler, siyaset teorisi, kamu yönetimi, maliye, vergi hukuku, kültür tarihi gibi alanlardan faydalanarak disiplinlerarası bir çerçeve sunmuştur. Bu kapsamda yazarın hedef kitlesi bu bilim alanlarında çalışan araştırmacılar, büyük oranda hukuk tarihçileri ve öğrenciler ile ilgililerdir. Eser, akademik dili ve karşılaştırmalı tarih analizi yönüyle büyük oranda alanında uzman okuyucuya yöneliktir. Bununla birlikte gerek yayının kısa ve akıcılığı ile her bir bölümün kısa ve kendi içinde tutarlılığı, gerekse de Sn. Kara’nın başarılı çevirisi sayesinde herkes tarafından da okunabilecek düzeydedir.

Eser; “*Temel Bilgiler ve Temel Sorular*”, “*Modern Devletin Yükselişi*” ve “*Modern Devletin Çöküşü*” şeklinde üç bölümden ve “*İleri Okuma İçin Kaynakça*” ekinden oluşmaktadır. Eserin ilk bölümü teorik bir giriş niteliğinde olup devletin tarihsel doğuşuna odaklanmaktadır (s.5-31). Reinhard kitaba “*Devleti, Avrupa icat etti.*” cümlesiyle başlar ve bu iddianın kışkırtıcı olduğunu da kabul eder (s.5).

Yazarın bu iddiasına yönelik iki karşıt görüşü eserin diğer kısımlarına geçmeden vermek icap eder. İlk eleştiri, orijinal dilindeki “*erfinden*” ile keşfin mi, icadın mı kast edildiğinin genellikle belirsiz olduğuna yöneliktir. Görgün (2018: 58) bu hususu, “*Yani icat ederek keşfettikleri gibi keşf ederek de icat etmişlerdir.*” sözleriyle açıklar ve Reinhard’ın Avrupa merkezci yaklaşım ve ön kabulünün doğru olmadığını belirtir (Görgün, 2018: 59). İkinci eleştiri de Krosigk (2008) tarafından benzer yaklaşımla yapılmış ve şu soru sorulmuştur: “*Avrupa gerçekten de devleti kendisi için icat ettiğini iddia edebilir mi?*” Yazar, Amerika Birleşik Devletleri örneğini vererek karşılaştırmalı ve derinlemesine bir bakış eksikliği olduğunu ortaya koyar. Alexis de Tocqueville’in (1830) “*De la Démocratie en Amerique*” adlı

kitabına² değinerek, kitapta 1830’larda Amerika Birleşik Devletleri’ndeki demokratik koşulların oluştuğunun ortaya konulduğunu, sanayi ve ticaret, bankacılık ve demiryolları, yollar ve kanallar gibi kamu altyapı projelerini teşvik etmek için devletin ekonomik ve mali politikalar uyguladığını aktarır. İki eleştirisinin de haklılık payı olduğunu belirtmekte yarar vardır. Gerçekten de eser, en baştan Avrupa dışındaki diğer tarihsel modern devletleşme modellerini dışlayarak dar bir çerçeve üzerine inşa edilmiştir.

Wolfgang Reinhard ise iddiasını kanıtlamak amacıyla, Avrupalı olmayanların Avrupalılardan zaman zaman daha üstün topluluklar oluşturduğunu kabul etmekle beraber bu toplulukların devlet değil “*krallık/imparatorluk*” olarak adlandırılabilceğini açıklar. Çin veya İslam dünyasındaki siyasi oluşumların devlet benzeri örgütlenmeler olduğunu ancak modern devletin uhdesinde barındırdığı aygıtları taşımadığını, hiçbir zaman sahneden tesadüfen kaybolup modern devletlere yer açmadıklarını ve modern devletin kökeninin Avrupa uygarlığında yattığını iddia eder (Beck, t.y.).

Yazar devletin; egemenlik, hukuk, bürokrasi ve savaş aygıtı açısından ancak Avrupa’ya özgülenebileceğini ileri sürer. Yazar, Carl Schmitt’in “*devleti tarihsel bir döneme bağlı somut bir kavram*” olarak tanımlamasını, Filozof Georg Wilhelm Friedrich Hegel’in “*devletin kendi içinde ahlaki bir bütün, özgürlüğün hayata geçirilmesi ve dolayısıyla dünya tarihinin nihai gayesi*” fikrini referans alarak modern devletin Avrupa’ya özgü tesadüfi bir tarihsel ürün olduğunu vurgular (s.5-6).

Yazar’a göre modern devletin Avrupa’da doğunun temel gerekçesi, güç ilişkilerinin Avrupa’da kurumsallaşmasıdır (s.7). İnsanlar arasındaki rekabet, eşitsizlik beraberinde örgütlü iktidarı ve devleti getirmiştir. Samuel Finer’in (1997) “*baskı-kaynak çıkarma döngüsü*” ile Max Weber’in (1946) “*şiddet tekelinin merkezileşmesi*” kavramlarına atıfla devletin savaş ve mali ihtiyaçlarla büyüdüğünü ortaya koymuştur (s.8).

Yazara göre; “*Devletlerin temelleri savaşlarda atılmıştır.*” (s.8). Yazar, savaşın tarihsel dönüşümünü özel girişimcilerden profesyonel ordulara geçiş üzerinden analiz etmekte; savaşın maliyeti, disiplinin önemi ve askeri organizasyon ve komuta hiyerarşisinin sadeleştirilmesi üzerinde durmaktadır (s.80). Yazar savaşların devletleşme sürecinde kritik

² “*Amerika’da Demokrasi*” olarak bilinen eser, eski Fransız bakan Alexis de Tocqueville’in 1830 yılında Gustave de Beaumont ile birlikte, cezaevi sistemini incelemek üzere gönderildiği Amerika’da edindiği gözlemlerden yararlanarak Amerikan demokrasi deneyimini incelediği ve 1835 yılında yayımladığı kitabıdır.

öneme sahip olduğu iddiasının totaliter devletler de dahi geçerli olduğunu belirtir: “*Modern devlet, kökenleri itibariyle genel olarak bir savaş devletiyse, Almanya ve İtalya’daki, Rusya ve Çin’deki özellikle şiddet içeren totaliter varyantının da savaşlardan, iki dünya savaşından ve sonuçlarından ve devrimci iç savaşlardan ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Özellikle Avrupa faşizminde savaşçılık ideolojisi zirveye ulaşmıştır.*” (s.101).

Yazar, Georg Jellinek ve Max Weber’in modern devleti, modernite öncesi yönetimlerden ayıran beş temel özelliğinin 18’inci yüzyılın sonları ve 19’uncu yüzyıldaki devrimlerden sonrası üç yeni özellik daha kazanarak toplam sekiz özellik ile nitelendirilebileceğini belirtir. Bu nitelikler; “*1. Tek bir devlet toprağı olarak birleşik bir egemenlik alanı, 2. Kalıcı yerleşik bir insan topluluğı olarak tek ve birleşik bir halk, 3. Egemenliğe sahip birleşik bir devlet otoritesi, 4. Fiziksel şiddetin içeride meşru kullanımının tekeli, 5. Fiziksel şiddetin dışarıda meşru kullanımının tekeli, 6. Modern devlet bir hukuk ve anayasa devletidir. 7. Modern devlet bir ulus devletidir. 8. Modern devlet bir demokrasi temsilidir.*” (s.8-11). Yazar bu nitelendirmesinin doğruluğunu günümüzden verdiği şu örnekle ispatlamaya çalışmıştır: “*1999 yılında uluslararası hukuk tarafından tanınan yüz doksan bir siyasi topluluktan yüz doksanı resmi olarak modern, demokratik, ulusal ve anayasal devletlerdi.*” (s.11).

Yazar, birinci bölümde muhtelif çıkarımlarda bulunur. Bunlardan ilki, modern devlet öncesi ve dışındaki diğer yönetim türlerini Machiavelli (prenslikler ve cumhuriyetler) ve Homeros’tan (monarşi ve poliarşi) farklı olarak imparatorluklar ve cumhuriyetler şeklinde iki ana tipe ayırması ve bu oluşumların farklılıklarıyla beraber modern devletin yükselişinde rol oynadığıdır (s.13). Yazar, tüm yönetim biçimlerinin farklı tiplerinin modern devlet modeline katkı sağladığını ileri sürer ve modern devletin köklerinin antik imparatorluklar ve (modern öncesi) şehir cumhuriyetlerinde aranması gerektiğini belirtir. Bununla birlikte bu modellerin aralarında ciddi farklar bulunduğunu da açıklar. Örneğin imparatorlukta modern devletteki gibi toprak ve nüfus homojenleşmesi yoktur; ancak nüfus, ekonomik üretkenlik ve silahlanma gibi kültürel kazanımları mevcuttur (s.16).

İkinci olarak, insanın “*siyasal bir varlık*” olduğunu ve günümüzdeki sivil toplum kuruluşlarına referansla aşırı devlet ve piyasa gücüne karşı bir tepki olarak sivil toplumun doğduğunu belirtir (s.20). Üçüncü olarak, modern devletin siyasi, toplumsal ve ekonomik süreçlerin hukuk ve düzene göre işletilmesi sürecini “*şiddet tekeli*”nin yanı sıra “*hukuk tekeli*”ni de kullanmasıyla yürüttüğünü ve bu sayede “*anayasal bir devlet*” olduğunu açıklar. Modern devletin insan haklarına bağlı olduğunu ortaya koyarak yargıya erişim hakkı,

yasaların geriye yürümezliği ilkesi, orantılılık ilkesi, kuvvetler ayrılığı gibi “*insan hakları hukukunun ilkeleri*”ne yer verir (s.21-22). Yazar, “*temel haklar ve insan haklarının ancak, anayasada yer alan devlet otoritesinin kendi kendini sınırlaması ilkesi sayesinde geçerli olduğunu*” belirtir. Ardından hukukun din ve gelenekten farkını açıklayarak hukukun ortaya çıkışının, günümüzdeki devletin kanun yapma tekeliyle gizlenen çok boyutluluğu sayesinde olduğunu belirtir (s.24).

Dördüncü olarak, modern devlet öncesi oluşumlardaki hukuki düzenlemelerin yeterince uygulanmaması eleştirisinde bulunur. Aydınlanma dönemine atıfla eleştirel tutumun ve şeffaf yasal düzenlemelerin rasyonelliği üzerinde durur (s.28). Özetle yazar ilk bölümde devletin temel niteliklerini aktardıktan sonra devlet-toplum, devlet-hukuk arasındaki ilişki ve siyaseti anlamada modern kültür tarihinin önemini ele almıştır (Krosigk, 2008: 2).

Yazar kitabın yaklaşık üçte ikilik kısmını oluşturan “*Modern Devletin Yükselişi*” başlıklı ikinci bölümünde, devletin tarihsel biçimlerini karşılaştırmalı olarak ele alır ve modern devletin yükselişi için önceden varsayılmış gerekli koşulların ve bin beş yüz yıl boyunca gerçekleşen bir dizi rastlantısal olayın Avrupa’da modern devletin yükselişi için yeterli koşulları oluşturduğunu iddia eder (s.31-109).

Yazar bu bölüme de kışkırtıcı bir soru sorarak başlar. Modern devletin oluşumunda “*Neden Avrupa?*” sorusuna mekânsal parçalanmışlık (*ki bu hususta haritaya tek bir bakışın bile kâfi olduğunu iddia eder*) ve Avrupa’nın siyasal çoğulculuğu şeklinde cevap verir (s.31).³ Yazar, Avrupa’nın diğer kıtalardan farkını, Avrupa’nın çok merkezli güç yapısının beraberinde rekabeti ve yeniliği teşvik ederek modern devletin doğuşunu mümkün kılmasına bağlamıştır: “*Tüm Avrupa’yı kalıcı olarak tek bir imparatorluğa entegre etmek veya onu kalıcı bir hegemonyaya tabi tutmak hiçbir zaman mümkün olmamıştır.*”. Bu konudaki savını yine tarihten küçük bir ölçekte olsa Balkan Yarımadası örneği ile desteklemeye çalışır (s.31).

Yazar ayrıca Avrupa’da, modern bir iktidar devletine giden yolun “*monarşi*”den geçtiğini belirtir (s.35). Kralın hata yapmayacağı Birleşik Krallık gibi istisnalar dışında zamanla kralın yetkilerinin kısıtlandığını ve Parlamantonun etkisini artırdığını izah eder. Yazar, Avrupa’nın

³ Osmanlı tarihi ve İslam düşünce tarihi alanında da çalışmaları bulunan Prof. Dr. Tahsin Görgün ise “*Avrupa merkezcilik*” olarak beliren bu tezahürü “*tarihin, tarih yazarlığı üzerinden araçsallaştırılması*” olarak eleştirmektedir. Görgün, s. 59.

gelişmemiş monarşisinin yolsuzluğun merkezi olarak eleştirilmesinin modern öncesi siyasi söyleme katkıda bulunduğunu belirtir (s.41).

Yazara göre Avrupa’da siyaset teorisi, siyaset bilimi, demokrasi gibi alanların doğuşu ve gelişimiyle birlikte kilise ritüelleri eleştirilmiş ve devletin “*devlet aklına*” göre hareket edeceği düşüncesi hâkim olmuştur. Yazar bu kısımda Thomas Hobbes’un “*Toplum Sözleşmesi*”ne atıfla doğa durumundan çıkışta bahsedilenin monarşiden değil, şiddet tekeline elinde bulunduran devletten olduğunu ortaya koymaktadır (s.44). Akabinde Locke’un “*insan, kendisinin, haklarının ve mülkünün sahibi olarak, devlet öncesi bir varlık*” olduğu düşüncesi ve Charles-Louis de Montesquieu’nun “*kuvvetler/güçler ayrılığı*” öğretisinin yaygınlaşma süreci izah edilir (s.45-46). Özellikle yasama, yürütme ve yargının ayrılması sayesinde hükümdarın karizması kurumsal düzen içinde eritilmiş ve bu sayede modern demokrasinin rasyonel ve hukuki temelleri oluşmuştur (s.91).

Yazar; ikinci bölümde temel olarak askeriye (ordu), hukuk ve yargı ile bakanlıkların görev alanında olan kamu hizmetlerinin profesyonelleşmesi, diplomasinin kurumsallaşması, kurum kültürünün doğması, iktidar aygıtlarının kurumsallaşması ile yerel yönetim süreçlerinin önemi üzerinde durur.

Modern devletin yükseliş sürecinde kayırmacılıkla görev yapan soylular dönemi eleştirilmekte, liyakat ve kurum kültürünün doğuşu örnek vaka yöntemiyle açıklanmaktadır. Soyluların ve halkın özerklik taleplerinin baskılanma süreci üzerinde titizlikle durulur. Yazar, Hazine ve Maliye, Dışişleri gibi günümüzün devlet bakanlarının tarihini şu sözlerle açıklamaktadır: “...belgelerle yürüyen “*belge çağı*” geride kalmış, onun yerine “*dosya çağı*” gelmişti. Bu yeni dönemde, siyasal sahnede şansölyeler geri plana düşerken, devlet bakanları ve onların sekreterlikleri ön plana çıkmıştı.” (s.49).

Avusturya ve Prusya’nın modern profesyonel kamu hizmetini kurmada Avrupa’ya 4 ilke üzerinden öncülük ettiğini savunur: “1. bir prense kişisel hizmet yerine soyut kamu hizmeti; 2. tüm vatandaşlar için makama eşit erişim; 3. memurların profesyonelliği ve görev bilincine yönelik artan beklentiler nedeniyle her ikisinin de performans değerlendirmeleriyle güvence altına alınması; 4. kamu hizmeti hiyerarşisinin ve maaşlarının yanı sıra idari prosedürlerin ülke çapında standartlaştırılması. Sonuncusu, hukuk ve yargının da tamamen devletleştirilmesinden sonra, hukukun üstünlüğüne doğru atılmış bir adımdı.” (s.86-87).

Modern devletin tamamlandığı 18’nci ve 19’uncu yüzyıla kadar süreçteki birikime de vurgu yapılır. Ortaçağ gezgin monarşisi hükümdarların yerel olarak iktidarlarını (yargı yetkisinin yanı sıra mevcut olduğu ölçüde adalet, idare, ordu, vergi toplama, kralliyet mülkünün idaresi ve parlamento seçimlerinin yapılması dahil) uygulayabildikleri bir tür yerel yönetim biçimine benzetilir (s.52). Ayrıca gelişmekte olan modern devlet iktidarının karşısındaki rakip olarak Latin kilisesinin sınıf ayrıcalıkları talepleri de soylular gibi eleştiriden nasibini alır. Kilisenin Mesih’in Krallığı ile dünyayı fethetme arzusuyla seküler yöneticilerin iktidarlarını kilise vesayetinden bağımsız olarak sürdürme taleplerinin çekişmesi örneklerle izah edilir (s.59).

Modern devlet öncesindeki hukuk düzenindeki eski ritüellerin yanlışlığı üzerinde durulur, eski hukuk din ve geleneklerle yakından ilişkili olduğu için eleştirilir. 11’inci ve 13’üncü yüzyıllarda hukukun gelenek ve inançtaki apaçık köklerinden kopmaya başlamasındaki faktörler şu şekilde izah edilir: “Profesyonelleşti ve böylece (...). Bu gelişmeyi üç faktör belirledi: birincisi, kilise ve dünyada güçlü merkezi otoritelerin ortaya çıkışı; ikincisi, bu otoriteler tarafından teşvik edilen ve sonunda kamu hizmetinde tekel haline gelecek olan profesyonel bir hukuk mesleğinin gelişimi ve üçüncüsü, bu insanları ve yeni düşünce biçimlerini besleyen hukuk okullarının faaliyeti.” Bu kısımda ayrıca insan hakları bağlamında adil yargılanma hakkı ve yargının profesyonelleşme tarihi üzerinde de durulur. Artık şikâyetle bulunmaya bağlı olmayan, ancak resen kovuşturmayı tanıyan mahkemeler ve “inkizisyon yargılaması” yerine “iddianame yargılaması” vardır (s.66).

Yazar, devlet iktidarının meşruiyeti ve sürdürülmesi için kullanılan aygıtlara da değinir ve Max Weber’e atıfta bulunur: “İktidar sahipleri, kendi iradelerini direnişe rağmen dayatmak için iktidara önem vermeselerdi, iktidar sahibi olmazlardı”. Bu çerçevede iletişim ve hukuk sistemleri gibi modernleşmeyle çeşitlenen güç araçlarının kurumsallaşması tartışılır (s.68).

Diplomasinin, Avrupa’daki güçler dengesinin sürdürülmesi için savaşın yerine geçen bir araç olarak nasıl kurumsallaştığı açıklanır. On beşinci yüzyılda İtalya şehir devletlerinde ortaya çıkan daimî temsilcilikler, modern uluslararası ilişkilerin temeli olarak sunulur. Francisco Suarez, Hugo Grotius, Christian Wolff ve Emer de Vattel gibi düşünürlerden övgüyle bahsedilir ve bu düşünürlerin katkıları sayesinde uluslararası hukukun doğa hukukundan pozitif hukuk anlayışına geçtiği belirtilir (s.84)

Yazar, modern devletin doğuşunda devrimler üzerinden toplumsal dönüşümlerin de katkıda bulunduğunu iddia eder. Devrimlerin sınıflı toplum yapısını aşarak bireyi doğrudan devletin

öznesi hâline getirdiği ve ulus kavramının kitleselleştiği savunulur. Bu süreç, modernleşmenin toplumsal temellerini oluşturmaktadır. Yazar, özellikle “*Fransız devriminin Avrupa genelinde siyasi kurumlar ve siyasi kültürde köklü bir dönüşüm yarattığı konusunda hiçbir şüphe olmadığını*” belirtmektedir (s.84).

Eserde modern devletin üç temel ayağı olarak vergi, askerlik ve eğitim kurumlarının profesyonelleşme sürecinin ulusal kimlik yaratmadaki rolü vurgulanmaktadır. Yazar modern devletin Avrupa’da dönüştüğünü ve genel vergi yükümlülüğü ile modern bürokrasi, ordu ile genel askerlik yükümlülüğü ve öğretmen kadrosuyla genel okul zorunluluğu üzerinden olgunlaştığını iddia eder. Yazara göre; “*Olgunlaşmış modern devlet, vatandaşlarının kendileriyle az ya da çok demokratik milliyetçilik sayesinde kurdukları duygusal özdeşleşme temelinde yükselmişti. Somut olarak, modern devlet üç temele dayanıyordu: genel vergi yükümlülüğü ve bunun uygulanması için oluşturulan modern bürokrasi; ikincisi, ulusal değerlerin içselleştirildiği bir siyasi okul olarak ordunun varlığıyla genel askerlik yükümlülüğü, üçüncüsü, tüm öğrencilere devletin istediği ulusal kimlik, dil ve tarih bilincini aşılayan öğretmen kadrosuyla genel okul zorunluluğu.*” (s.101). Yani, savaşların finansmanı sürekli vergilendirmeyi beraberinde getirmiş, bu da modern mali devletin doğuşunu sağlamıştır.

Özetle yazar ikinci bölümde monarşiler tarafından modern öncesi bir devlet iktidarı biçiminin nasıl geliştiğini ve monarşilerin soylulara, kiliseye ve yerel topluluklara karşı içeride güç kullanma tekeline nasıl kademeli olarak kurduklarını açıklamaktadır. Reinhard’ın açıklayıcı modeline göre, “*Modern devletin ortaya çıkışı, esas olarak prenslerin Avrupa’nın siyasi çoğulculukla karakterize edilen iktidar sistemindeki “birlik ve süreklilik hanedan iradesi” tarafından yönlendirilmişti; çünkü modern devlet şiddet ve savaş üzerine kuruludur.*” (Krosigk, 2008: 3).

Yazar, “*Modern Devletin Çöküşü*” başlıklı üçüncü bölümde 20’nci yüzyılın son çeyreğinde dünya çapında modern demokratik ulus devletin çöktüğünü açıklamaktadır (s.109). Yazara göre, modern demokratik ulus devlet vatandaşlarının kendisiyle koşulsuz özdeşleşmesiyle gelişmiştir. Bu özdeşleşme azaldığı için de 20’nci yüzyılın son çeyreğinden itibaren dünya çapında gerileme başlamıştır. Yazar, üç gelişme sürecinin modern devletin parçalanmasına yol açtığını iddia etmektedir. İlk olarak, milliyetçilik ve demokratik özyönetim iddiasının devlet gücünü güçlendirmeye değil, onu zayıflatmaya hizmet etmeye başlamasıdır. İkinci olarak, ulusal kimliğin oluşumu, demokrasi ve müdahaleci ve sosyal devletin gelişmesiyle

birlikte devlet otoritesinin seküler büyümesi her yerde sınırına ulaşmıştır. Son olarak, dünya çapında devletler ve uluslarla özdeşleşmek yerine, daha küçük birimler, gruplar ve hareketlerle özdeşleşmek gibi göz ardı edilemez bir eğilim gelişmiştir (s.111).

Yazarın bu bölümde vardığı en önemli sonuçlardan biri, sınırsız kapitalizmin ortak değerlerden yoksun kutuplaşmış bir toplum doğurduğudur. Yazar eserin son kısmında karamsar bir tablo sunarak, zenginler ve yoksullar arasında bir kutuplaşmanın doğacağını, yoksul ülkelerin tarımının çökeceğini, giderek daha fazla insanın mega kentlerin gecekondularına akın etmesi sonucu yeni çatışmalar doğacağını ve bir “gecekondu gezegeni” oluşacağını iddia ederek çalışmasını sonlandırır.

6. Sonuç

Wolfgang Reinhard eserin merkezinde Avrupa’nın devleti icat ettiği iddiasını koyarak devlet oluşumunun çok çeşitli alanlarına ilişkin okurlara bilgiler aktarmıştır. Yazarın eserde vardığı bulgulardan ilki, modern devletin antik çağlara kadar uzanan bir Avrupa kültürel ve tarihsel sentezinin ürünü olduğudur. İkincisi, modern devletin yükselişinde savaşlar, mali kaynaklar ve vergi ile bürokratik kurumsallaşma süreçleri belirleyici rol oynamıştır. Üçüncüsü; hukuk, adalet, insan hakları, egemenlik ve meşruiyet modern devletin çekirdeğini oluşturmuştur. Dördüncüsü, devletin meşruiyet üretiminin merkezinde yer alan ritüel, tören, temsil gibi sembolik pratikler modern devlet inşasına katkı sunmuştur. Beşincisi, milliyetçilik, demokrasi, adalet ve anayasa bağlamında vatandaş devlet tarafından kuşatılmış ve özdeşleşerek devletle duygusal bir bağ kurmuştur. Altıncısı, 20’nci yüzyıl sonu ve sonrası devletin egemenliği erozyona uğramış ve devletin çöktüğü bir evreye girmiştir. Yazarın bu fikir ve bulguları tutarlı ve birbirini tamamlayıcı biçimde sunması, savaş-maliye-bürokrasi döngüsünü bir zemine oturtması ve eseri, tarih, uluslararası hukuk, uluslararası ilişkiler, insan hakları, maliye, kamu yönetimi ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerin alanına katkı sunarak kalemi alması eserin özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Beck, Verlag, C.H. (t.y.). Book Info: Geschichte des modernen Staates: Von den Anfängen bis zur Gegenwart Wolfgang Reinhard.

Finer, S., E. (1997). The History of Government from the Earliest Times, 3. Cilt, Oxford.

Görgün, T. (2018). Modern Devletin Oluşum Süreci: Osmanlı Siyasi Düşüncesi Perspektifinden Bazı Tespitler, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Afyonkarahisar I. Türk Tarihi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 19-21 Ekim 2017, İstanbul: Seçil Ofset.

Krosigk, R. von (2008). Rezension zu: Reinhard, Wolfgang: Geschichte des modernen Staates. Von den Anfängen bis zur Gegenwart. München 2007, H-Soz-Kult, 07.08.2008.

Reinhard, W. (2007). Geschichte der Staatsgewalt: Eine vergleichende, Verfassungsgeschichte Europas von den Anfängen bis zur Gegenwart.

Reinhard. W. (2007). Modern Devletin Tarihi-Başlangıçtan Günümüze, Çeviren: Tuna Sena Kara (2025), İstanbul: Runik Kitap.

The British Academy (t.y.). Professor Wolfgang Reinhard FBA: <https://www.thebritishacademy.ac.uk/fellows/profiles/wolfgang-reinhard-FBA/> (Erişim: 20.10.2025).

Tocqueville, A. de (1830). De la Démocratie en Amerique.

Weber, M. (1946). Politics as a Vocation, in H.H. Gerth and C. Wright Mills, eds. From Max Weber: Essays in Sociology, Oxford University Press.

Yazarların Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.